

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Zaveza avstr. jugoslovanskih učit. društev. — Spomini „visokošolskega profesorja“. — Krasni cvetovi. — Poglavlje o birokratizmu. — Učiteljski pravnik. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Zaveza avstr. jugoslovanskih učit. društev.

Slovenskemu in istrsko-hrvaškemu učiteljstvu!

Po sklepu upravnega odbora v seji z dne 8. mal. travna t. l. se bo vršila XIII. glavna skupščina „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ dne 25., 26. in 27. vel. travna t. l. na Bledu.

Predavanja in predlogi za glavno skupščino se morajo prijaviti do 1. vel. travna t. l. podpisanemu vodstvu, obenem naj se naznani dotični govornik.

Poslane teme in stavke razglasimo takoj, ko se nam vpošljejo.

Čenjene gg. predsednike Zavezinih društev prosimo, da skličejo nemudoma zborovanja svojih društev, pri katerih naj se volijo delegati v smislu § 7., lit. e Zavezinih pravil. Delegati naj se nam prijavijo vsaj do 15. vel. travna t. l., da jih moremo priobčiti v oni štev. „Učit. Tov.“, ki izide 20. vel. travna. Izvolite delegate, ki se bodo glavne skupščine tudi res udeležili, da bo vsako društvo dobro zastopano!

Društvene izkaze imajo gg. predsedniki že v rokah. Izvolite jih izpolniti in prav zanesljivo vrniti do

20. vel. travna, da bo mogel g. tajnik izdelati svoje poročilo.

Gg. blagajnike Zavezinih društev pa prosimo, da pošljejo Zavezinemu blagajniku letni donesek do 15. vel. travna, da bo mogel sestaviti svoj račun.

Čas do glavne skupščine je jako kratek, zato naj delujejo že sedaj vsa Zavezina društva na to, da bo udeležba na Bledu kar mnogobrojnejša.

Naši načelnini asprotniki na Dunaj, mi na Bled!

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

V Ljubljani, dne 14. mal. travna 1901.

Tajnik:
Drag. Česnik.

Predsednik:
L. Jelenec.

Krasni cvetovi.

Lanske jeseni smo priobčili v svojem listu dopis z Dunaja, kjer nam piše naš poročevalec, kako neusmiljeno preganja dunajski župan, krščansko-socijalni dr. Lueger, vse tisto dunajsko učiteljstvo, ki ni z njim enega političnega mišljenja. Vsakega, kdor si upa drugače misliti, nego misli on, skuša kratkomalo pripraviti ob kruh.

Spomini „visokošolskega profesorja“.

(A. Kuraj — B.)

Dobil sem „dekret“ za „pomožno moč“ na štirirazrednici v R. Kraj mi do tačas ni bil znan, zato mi je bil tudi zagoneten v dekretu pasus: „istočasno se Vam zaupa pouk pri podružnici Sv. B.“ Ker pa sem vedel, kako „sijajno“ se plačuje učitelju vsaka urica izven učnega poslovnika, sem se tega zaupanja le razveselil. A to, kar sem našel, je presegalo moje presenečenje.

Z nekako zavistjo sta mi krajni šolski nadzornik in šolski vodja povedala, da bom, dasi najmlajša učna oseba, najvišji v celi pohorski vasi. Bogme, resnico sta govorila!

Vas R. že itak leži nad 700 m, šolsko poslopje je na zvišenem prostoru, a moja sobica je bila par pedij nižja, nego dimnik, z edinim oknom sredi strehe. Dasi šele par let stara, nosila je že tri zgodovinska imena. Moj prednik ji je rekel „veršlog“i dočim so jo bolj vpljudni vaščani prekrstili v „golobjak“. Po velikosti in sestavi je bila res bolj zaboju podobna, kajti bila je strogo v

simetričnem štirikotu zbita od vseh šestih strani z deskami. Stala je na podstrešnih tramovih ter ni imela nikjer, razven pri tleh, dotike s podstrešjem. Učenci, ki so si jo hodili s svetim strahom ogledovat, prisvojili so si jo takoj za nazorni predmet ter jo imenovali — „kocka“. Stala bi bila ravno tako lahko kje na dvorišču, toda zanesli so jo menda le zato v podstrežje, ker je bila tam najmanj na poti. Vse je bilo globoko pod mano, le petelin na cerkvenem stolpu ščeperil se je v enaki višini ter mi zrl skozi okno. Pa bi se mlad človek ne navzel malce prezirljive domišljavosti!

Drugi dan po mojem prihodu je bil četrtek. Dočim so bili ostali tovariši ta dan prosti, nastopil sem jaz prvič pot k „visoki šoli“ pri Sv. B., da začnem izpolnovati „zaupanje“ okrajnega šolskega sveta. Grozovito je metlo, vsled česar mi tudi niso mogli pokazati iz vasi mojega cilja, le opisali so mi gorska pota, oziroma bajte, kjer se naj informiram za nadaljne ovinke. Gostilničarka mi je nabasala polovico torbe z mrzlo južino, dočim sem v drugo polovico dal krede, črnila, kamenčkov itd. Povedali so mi namreč, da ne najdem pri šoli „hotela“, pa tudi

To se zdi dr. Luegerju najboljši pripomoček, da ubije svojega politiskega nasprotnika. Pri tem pa ne pomisli, da si izpodkopava tudi sam ugled in vero v svoje krščanstvo, in utegne se zgoditi, da pade nekega lepega dne tudi dr. Lueger, kakor bo padlo črno klerikalstvo povsod, koder žene še danes krasne svoje cvetove!

Pred kratkim je zadela enaka usoda učitelja in državnega poslanca Karla Seitzja, ki je bil izvoljen na podlagi socijalno-demokratskega programa in je v svojem volilnem okraju podrl Luegerjevega privrženca, nekega krščanskega socijalista.

Dunajski okrajni šolski svet, katerega član je tudi Seitz, je torej sklenil, da naj ta poslanca Seitzja odpusti iz službe. Proti Seitzu sta bili namreč vloženi dve tožbi: v prvi je bil tožen, da se je v nekem govoru zavzemal za 8letno šolsko dobo, v drugi pa, da je očital v volilni borbi krščansko-socijalni stranki, da je sovražnica šolstva.

V eni poslednjih sej okrajnega šolskega sveta je prišlo do ostrega konflikta med učiteljem Seitzem in deželnim posancem Gregorigom na eni in med Seitzem in krščansko-socijalnim ravnateljem Kuglerjem na drugi strani. Okrajni šol. svet je namreč obravnaval o prošnji nekega učitelja za denarno podporo, ker je že dlje časa bolan, torej podpore potreben. Gregorig je predlagal, naj se prošnja odkloni, češ, da je dotični učitelj nasprotnik krščanskih socijalistov, proti katerim vedno zabavlja. Seitz je dejal, da je to vest razglasil najbrže kak ova duh. Gregorig, ki je mislil, da meni Seitz njega, je razburjen skočil s sedeža in je preteče zavzdignil pest proti Seitzu. Ravnatelj Kugler je prijel Gregoriga za roko ter mu dejal: „Saj se vendar ne boš umazal!“ Užaljeni Seitz se je nato obrnil proti Kuglerju in dejal, da si bo že znal pomagati, če bo kdo govoril v takem tonu o njem.

Seitz je navdušen učitelj, natančen v izvrševanju svojih dolžnosti in neustrašen zagovornik nove šole in naprednega učiteljstva. A on je tudi velik prijatelj šolske mladine. V razredu, kjer je poučeval, je obilo ubogih otrok, ki še opoldan niso imeli najskromnejšega kosilca, nego so lačni in v mrazu trepetajoči postajali po dopoldanskem in pred popoldanskim poukom okrog šole. Pri znancih in usmiljenih ljudeh je nabiral Seitz za te

ubožce hrane, da jih z njo nasiti opoldne. To je delal v svojem razredu. A došla je na okr. šol. svet tožba, da porablja Seitz šolske prostore za druge, neučne namene. In okr. šol. svet je prepovedal Seitzu lačne otroke siliti v šolski sobi, dokler si ne izprosi pri njem dovoljenja. Seitz je seveda takoj prosil — a njegova prošnja je bila — odklonjena. Potem se je preselil Seitz z lačnimi svojimi ubožci v bližnjo gostilnico.

In vse to so grehi, zaradi katerih bo nemara Seitz izgubil službo. Vendar se bo Seitz slej kot prej neustrašeno boril za pravice učiteljstva in za novo šolo. Simpatije vsega poštenega učiteljstva so nanjegovi strani, tako tudi naše simpatije.

Napisali smo to poročilo in ne zdi se nam potrebno, da bi mu kaj dostavljali. Naši bralci si bodo sami napravili sodbo o takih ljudeh, ki se zovejo krščanske socijaliste, in gotovo bodo občudovali tiste, ki take ljudi cenijo in spoštujejo ter silijo v njih družbo!

Poglavje o birokratizmu.

Ni dolgo tega, kar je izpregovoril šolski nadzornik v nekem vzhodnočeškem mestu, ko so ga dolžili birokratizma, te-le besede: „Kaj je birokratizem? Birokratizem je pravzaprav red in ta je potreben“.

Pokazati hočemo, da birokratizem ni red, ampak strašen nered, a vsled tega je hvalevredno in zaslužno, se ozirati zoper birokratizem. Da rečemo kratko in brzo, kaj je birokratizem, povemo raje, kako se pojavlja.

Javlja se v uradniškem preosnavljanju misli, preosnovljanju besede in preosnovljanju dejstev.

V vsaki sestavi se nahajajo gotovo dobri odloki. Zakonodajalca vede v glavni misli njegove sestave gotovo etiško čuvstvo. Ker pa mora postava biti kratka, jedrnata, ni mogel zakonodajalec v njej vsega povedati. Nekateri stvari je mogel le splošno očrtati.

Vsi slučajji šolskega delovanja se ne dajo vliti v nekoliko splošnih paragrafov; zato moramo razen zakona imeti i njega komentar.

A tu se nahaja kamen, ob katerem se spodtikamo.

učenci so tam gori že navajeni, da jim prinaša učitelj vse šolske potrebščine saboj.

Ko sem že gazil nad poldrugo uro visok sneg, pokazal mi je mož pri zadnji žagi moj cilj. Oj, to pa je še bilo neznansko visoko! Končno sem se preril vendar do cerkvice, ki stoji v visokosti nad 900 m tik pod Veliko kepo (kapo). Toda novo presenečenje! Šole ni bilo nikjer! V veži edine vegaste leseno koče parili in strgali so baš zaklanega prašiča. Tukaj vendar ne more biti šola. Vsekakor sem neustrašeno pomolil glavo v zasoparjeno vežo ter zavpil: „Ljudje božji, kje je tukaj šola?“ Ne da bi se dali motiti pri tako svečanem oprasku, pokaže mi en mož nizke vratce na desno. Odprem ter res vidim šolske klopi, edino, kar je dajalo neprijazni čumnati tak značaj. Moje razočaranje je raslo. Držal sem se iz prepotrebne previdnosti sklonjeno, da ne bi z glavo stropa — poškodoval. V kotu velika peč iz ilovice in železnih polkrogelj (posebna vrsta tehnike za kmečke peči po Pohorju sploh), tla razdrapani, polovica šip na majhnih okencih zamašena z raznobirnim papirjem, strop se je po nekod prav nevarno pohesil. Peč je bila strahovito

zakurjena. V veži so me potolažili, da je tako le danes, ker imajo „furež“ ter iz ekonomičnih vzrokov peko v šolski peči hruh. Drugekrati da se bom najbrže o nasprotnem prepričal, ker kruh se pri hiši sicer ne peče — prepogosto. Bajta je namreč last mežnarja in cerkovnika. Polovico koče si je obdržal zase, kjer stanuje s svojo družino zajedno s kozo, perutnino in pujski, drugo polovico je odstopil v „pedagogične“ svrhe.

Izmed 45 vpisanih učencev in učenk prišlo jih je pet, tako da je bil vsak štirih oddelkov srečno zastopan. Imel sem tedaj prilike dovolj, proučevati najprej individualnost svojih gojencev. Povprečno je bil vso zimo enak obisk, le neki ponedeljek s pristnim pohorskim zametom imel sem — enega učenca, katerega pa sem si iz jarka v pravem pomenu besede prinesel. Pa jim tudi ni bilo zameriti revčkom iz raznih zagorskih jarkov in planinskih „hub“ (bajt).

Tolažil sem se s pomladjo. Toda sedaj je trebalo pasti kože in ovce, nabirati gorskih korenin in zelišč itd. pa tudi splošno se niso moji „visokošolci“ preveč zavedali šolske obveznosti, kajti v opravičevanje, zakaj je